

Diskuzije o mednarodni kontroli oboroženih sil

Amerika in Rusija revidirali stališče. Delni sporazum dosežen. Truman proti hitri razorožitvi

New York, 6. feb.—Diskuzije med reprezentanti petih velesil o vprašanju mednarodne kontrole armad, orožja in atomske energije niso prinesle konkretnega uspeha, čeprav sta Amerika in Rusija nekoliko popustili. Člani pododseka varnostnega sveta Združenih narodov so o svobilih kot podlago za svoje delo francoski kompromisni načrt glede ustanovitve posebne komisije, katero naj bi tvorilo enajst članov varnostnega sveta. Komisija naj bi študirala vprašanje razorožitve in potem predložila priporočila svetu.

Kljub koncesijam s strani Amerike in Rusije se reprezentanti niso mogli zediniti o končni resoluciji. Seja, ki je trajala šest ur, je bila zaključena, narkar je bilo objavljeno naznailo, da se bodo diskuzije nadaljevale danes.

Sporni točki so odnosi med razorožitveno komisijo in komisijo za atomsko energijo, ki že funkcionira, in kdo naj sestavi pravila glede procedure razorožitvene komisije. Delegati in opazovalci so razkrili dosego delnega sporazuma.

Andrej A. Gromyko, ruski delegat, je izjavil pred časniki, da je bila preliminarna faza dosežena v teku diskuzij. Warren R. Austin, ameriški delegat, je imel stike z uradniki v Washingtonu, ko se je vršila seja.

Poročilo pravi, da bo Austin upošteval kompromisni predlog Fernanda van Langenhova, belgijskega delegata, glede takojšnje ustanovitve razorožitvene komisije. Ta komisija se ne bi smela vmešavati v funkcije komisije za atomsko energijo.

Pričkanje se tiče procedure, obenem pa razkriva temeljne razlike in pomanjkanje zaupanja med Ameriko in Rusijo. Glavno vprašanje je ravnotežje moči med Ameriko in Rusijo, ki sta vodilni svetovni sili.

Amerika je zavzela stališče, da svetovna razorožitev ni mogoča pred ustanovitvijo sistema kolektivne zaštite. Tak sistem predvideva akcijo s strani varnostnega sveta Združenih narodov. Amerika se neče odpovedati atomski bombi, bojnim letalom in letalom kot orožju. Njen argument je, da bi to prevrnilo ravnotežje moči v prilog Rusiji, ki nima atomskih bomb.

Člani varnostnega sveta morajo usoglasiti pet resolucij, katere so predložile Amerika, Rusija, Francija, Avstralija in Kolumbija. Vse se nanašajo na mednarodno kontrolo oboroženih sil in atomske energije.

Washington, D. C., 6. feb.—Predsednik Truman je opozoril kongres, da bi bila hitra razorožitev nevarna. Države bi lahko odložile orožje le na podlagi garancije glede varnosti.

Opozorilo vključuje Trumanovo poročilo kongresu glede vloge, katero Amerika igra v organizaciji Združenih narodov. Poročilo tudi naglašuje ameriške smernice glede razorožitve.

"Kontrola in znižanje oboro-

ADF bo pobijala protidelavske načrte

Miami, Fla., 6. feb.—Člani eksekutivnega sveta Ameriške delavske federacije so naznanili, da bodo odločno pobijali protidelavske zakonske načrte, ki so pred kongresom. Izrekli so se tudi za akcijo v svrhu omejitve stavk in ustanovitve sistema arbitražnih tribunalov.

Komunisti kontrolirajo delavske unije?

Izjava socialista Louisa Waldmana

Washington, D. C., 6. feb.—"Komunisti so se vrnili v unije, ki imajo dva milijona članov, in so zdaj pod njihovo kontrolo," je izjavil Louis Waldman, newyorški odvetnik in bivši socialist. On je trikrat kandidiral za newyorškega gubernerja na listi socialistične stranke.

Waldman je nastopil pred senatnim odsekom za delavske zadeve, čigar načelnik je senator Taft, republikanec iz Ohia. Odsek vodi zaslišanje o protidelavskih načrtih, ki so pred kongresom. Med temi je načrt za odpravo zaprte delavnice, čigar avtor je senator Ball, republikanec iz Minnesote. Waldman je priznal, da so ameriške unije močne in da nekatere zlorabljajo oblast, izrekel pa se je proti Ballovemu načrtu. Dejal je, da bi odprava zaprte delavnice sprožila val stavk, ne pa zajamčila miru v industrijah.

"Gibanje strokovnih unij se splošno priznava kot pot in sredstvo komunistov za doseg oblasti," je rekel Waldman. "Vprašanje ni opora večine prebivalcev. Ameriško unijsko gibanje ni izjema. Grupe discipliniranih komunističnih zaratnikov ustanovljajo postojanke v vseh industrijah. Te vzdržuje šole tukaj in v Moskvi. Komunistične manjšine dobivajo navodila, kako je treba delati šitnosti v unijah v borbi za kontrolo."

Znano dejstvo je, da je okrog dva milijona članov ameriških delavskih unij pod kontrolo komunistov. Med temi so tudi mednarodne unije. Komunisti skušajo dobiti kontrolo nad drugimi unijami, ki imajo 13,000,000 članov.

Pred senatnim odsekom je nastopil tudi B. E. Hutchinson, podpredsednik Chrysler Motor Corp. On je priporočal odseku odobritev protidelavskih načrtov. Dejal je, da so nekatere unije dobile značaj monopolov, ki ogražajo sistem svobodne konkurence.

Senator Ball se je oglasil in dejal, da bo pritiskal na kongres za sprejetje načrta glede odprave zaprte delavnice.

Rose Doak so se oglasile rojenice in pustile prvorojenčka. S tem se bo povečal tudi mladinski oddelek društva za novega člana. Čestitke!

POVEČANJE PRODUKCIJE V RUSKI CONI

Načelnik ameriške vojaške vlade zahteva pojasnila

BERLINSKI LIST OBJAVIL NAČRT

Berlin, 6. feb.—General Lucius D. Clay, načelnik ameriške vojaške vlade, je pozval Ruse, naj pojasnijo naznanjeni načrt, ki določa povečanje produkcije nemških industrij v ruski okupacijski coni za dvesto do tristo odstotkov.

Načrt je objavilo glasilo nemške stranke socialne enotnosti, ki ima oporo pri sovjetskih avtoritetah. Objava načrta, kakor tudi naznanila z zagotovitvijo, da bo Rusija znižala reparacije v sorazmerju s povišanjem produkcije, je presenetila Clayja in reprezentante drugih zaveznških držav.

Clay je potem pozval ruskega reprezentanta v zaveznški komisiji za kontrolo Nemčije, naj pojasni načrt na prihodnji seji komisije.

Ameriški krogi so označili načrt za fantastičen, ker dogovor, katerega so sklenile štiri velesile, določa znižanje nemškega industrijskega potenciala za 50 odstotkov. Načrt predvideva zvišanje produkcije nad dvojnovo točko. Ameriški krogi trdijo, da je načrt v konfliktu s sklenjenim dogovorom.

Nekateri vidijo v načrtu ruski poskus glede plačevanja reparacij na bazi povečane produkcije nemških industrij. Poskus bi bil v korist Rusiji. Gotovo je, da bo zadeva prišla na dnevni red na konferenci zunanjih ministrov štirih velesil, ki se bo pričela v Moskvi 10. marca.

Glasilo stranke socialne enotnosti je objavilo članek, katerega je spisal Otto Grotewohl, so-nadželnik stranke. Stališče Rusije je označil za velikodušno in garancijo, da Nemčija ne bo postala poljedelska krpa.

"Doselej smo dobili samo od sovjetske okupacijske sile informacije o obsegu reparacijskih zahtev," pravi Grotewohl. "Sovjetska Rusija zahteva odškodnino deset milijard dolarjev za škodo, katero so povzročile nemške čete v Rusiji. Odškodnina bo vključevala stroje in drugo industrijsko opremo. Zelim, da bi tudi druge zavezniške države razkrile svoje reparacijske zahteve."

Bierut izvoljen za predsednika Poljske

Varšava, Poljska, 6. feb.—Parlament je izvolil Boleslava Bieruta za predsednika poljske republike. Njegov termin je sedem let. Opozicijo proti Bierutu so vodili le člani poljske kmečke stranke, katere vodja je Stanislaw Mikolajczyk. Bierut bo danes imenoval premierja, ki bo sestavil novo poljsko vlado.

Stroški vzdrževanja britskih čet zvišani

Rim, 6. feb.—Italija, ki zdaj plačuje \$5,330,000 za vzdrževanje britskih okupacijskih čet mesečno, bo morala plačati dodatno vsoto \$1,600,000 na mesec, ker so britske avtoritete zvišale plačo vojakom. Velika Britanija noče razkriti obsega okupacijske sile v Italiji. Mnenje je, da ima okrog 100,000 vojakov v deželi.

Ameriški polkovnik Murray aretiran

Carinski uradniki zaplenili demante

San Francisco, Cal., 6. feb.—Polkovnik Edward J. Murray je bil aretiran na ukaz generala Douglasa MacArthurja, poveljnika okupacijske sile na Japonskem. Aretacija je sledila, ko so ameriški carinski uradniki zaplenili demante v vrednosti \$210,000, katere je polkovnik prinesel s seboj v San Francisco. Demanti so japonska lastnina.

Uradniki so informirali MacArthurja, da so demante zaplenili pred dvema dnevnoma, narkar je general izdal ukaz za aretacijo. Murray je pod vojaško stražo v svojem domu v Palo Alto, 30 milj južno od San Franciscu.

Paul Leake, načelnik carinskega urada v San Franciscu, je dejal, da so carinski uradniki našli demante v vrednosti \$10,000 v žepih polkovnika. Petsto demantov, ki predstavljajo vrednost \$200,000, so našli v varnostni shrambi.

Murray je dospel v San Franciscu iz Jokohame, Japonska. On je bil dodeljen oddelku okupacijske sile, ki je imel dostop do državne japonske banke, v kateri so bili demanti.

Rusija naznanila peto demobilizacijo

Več tisoč vojakov bo odpuščenih

Moskva, 6. feb.—Rusija je naznanila peto demobilizacijo vojaških čet. Štiri so bile odrejene že prej.

Naznanilo pravi, da bo več tisoč mož, ki služijo v armadi, mornarici in letalski sili, odpuščenih v dobi od marca do junija. Le nezatno število mož v starosti čez 22 let bo ostalo v oboroženih silah.

Koliko mož bo še služilo v armadi, mornarici in letalski sili, ni znano. Premier Stalin je pred nekaj tedni naznanil, da ima Rusija 60 divizij na zapadu in da bo število znižano na 40.

Stavka bančnih uslužbencev v Peruju

Lima, Peru, 6. feb.—Uslužbenci štirih narodnih bank, ki imajo podružnice v vseh večjih mestih, so zastavkali, ker je bila zahteva za zvišanje plače odbi-

Vloga malih držav pri sestavljanju pogodbe

Pomočnik francoskega zunanjega ministra predložil načrt. Gusjev zahteval pojasnila o nacistih in ubežnikih v Avstriji

London, 6. feb.—Kakšno vlogo naj bi 18 malih držav, ki so se borile proti Hitlerjevimi silam v vojni, igralo pri sestavljanju mirovne pogodbe za Nemčijo, je bil glavni predmet diskuzij na konferenci pomočnikov zunanjih ministrov štirih velesil.

Amerika, Velika Britanija in Francija so za to, da druge zavezniške države dobe večjo besedo pri sestavljanju mirovne pogodbe za Nemčijo nego so jo imele pri sestavljanju mirovni pogodbi za Italijo, Rumunijo, Bolgarijo, Ogrsko in Finsko, bivše sovražne države. Maurice Couve de Murville, pomočnik francoskega zunanjega ministra, je predložil načrt in izrazil temeljne ideje v zvezi s sestavljanjem pogodbe. Načrt določa med drugim, da odgovornost za sestavo pogodbe je štirih velesil.

Male države naj bi dobile večjo besedo kot so imele prej.

Raztegnitev dela zunanjih ministrov štirih velesil na splošno konferenco reprezentantov 22 zaveznških držav naj se prepreči, ker bi se akcija zavlekla.

Male države naj bi dobivale informacije o napredku dela zunanjih ministrov.

Ustanovi naj se odbor za informacije in posvetovanja, katerega naj bi tvorili reprezentanti štirih velesil in reprezentanti štirih ali šestih drugih zaveznških držav. Odbor naj bi dobil večino dokumentov in priliko do izraza mnenja o dokumentih.

Ustanovitev političnih in ekonomskih odborov iz reprezentantov prizadetih držav.

Ruski reprezentant Feodor Gusjev je dejal, da bi morale le one države, ki so bile žrtve nacistične invazije, dobiti besedo pri sestavljanju mirovne pogodbe za Nemčijo, ne pa Kanada, Avstralija in druge, ki so oddaljene več tisoč milj od Evrope. Gusjev je odgovoril William Strang, britski reprezentant. Dejal je, da je Kanada res oddaljena več tisoč milj od Evrope, vendar je napovedala vojno Nemčiji v septembru l. 1939.

Banke so morale zapreti vrata zaradi stavke.

ČLANI ŽIDOVskega SVETA ZAVRNILI BRITSKI ULTIMAT

Jerusalem, Palestina, 6. feb.—Člani židovskega narodnega sveta so soglasno zavrnil britski ultimatum z zahtevo, da morajo židje kooperirati z britskimi avtoritetami pri zatiranju terorizma v Palestini. Rabinec Isaac Herzog, načelnik sveta, in Golda Meyerson, načelnica političnega departamenta sveta, sta izjavila, da bosta sledila zgledu Ircem in ne bosta dajala informacij. "Smo proti diktatom teroristov in proti diktatom z drugih strani," sta izjavila. "Grožnje nas ne bodo prestrašile."

Ultimat je zahteval, da mora židovski narodni svet takoj podati kategorično izjavo, ali je pripravljen za kooperacijo z britsko armado in policijo v zatiranju terorizma. Uključeval je tudi grožnjo glede oklica izjemnega stanja.

Vsi židovski listi v Palestini so kritizirali zahtevo, naj bi židje postali v bistvu špioni in izdajalci v službi britskih avtoritet. Zahtevo so označili za sramotno potezo.

Japonski zločinci odvedeni v Batavijo

Tokio, 6. feb.—Šestnajst Japoncev, ki so bili aretirani kot vojni zločinci, je bilo odvedenih v Batavijo v spremstvu holandske vojaške straže. Med temi je podarmiral Tadišige Daigo. Obtoženi so odgovornosti za umore 13,000 vojnih ujetnikov v taboriščih v holandski Vzhodni Indiji.

Člani avstrijske delegacije so nastopili pred pomočniki zunanjih ministrov. Gusjev je zahteval od Karla Gruberja, avstrijskega zunanjega ministra, pojasnila glede nacistov in ubežnikov v Avstriji, med katerimi so tudi vojni zločinci.

"Avstrija noče imeti nobenega opravlja z njimi," je dejal Gruber. "Odrejena je bila preiskava proti 66,000 nacistom in ubežnikom in nekateri so bili spoznani za krive kot vojni zločinci in obsojeni. Avstrija je odslavila več tisoč civilnih uslužbencev, ki so bili člani nacistične stranke."

Danska je izročila spomenico pomočnikom zunanjih ministrov. V tej pravi, da je utrpela škodo \$2,300,000,000 v času nemške okupacije. Štiri velesile naj skrbje, da bo Danska dobila odškodnino za povzročeno škodo iz produkcije nemških industrij.

Češki komunisti vznemirjeni

Vzrok je povečanje trgovine z zapadnimi državami

Praga, Čehoslovakija, 6. feb.—Dominantna komunistična stranka smatra povečanje trgovine med Čehoslovakijo in zapadnimi državami za vznemirljiv signal. Sugerirala je akcijo, da se situacija spremeni. Voditelji stranke so izjavili, da se dežela ne sme zanašati na zapad v trgovinskih zadevah na eni strani, na drugi pa se naslanjati politično na Rusijo.

Vlada je objavila številke in podatke o zunanjih trgovini v preteklem letu, ki kažejo porast trgovine med Čehoslovakijo in zapadnimi državami. Poročilo sta komentirala list Rude Pravo, glasilo komunistične stranke, in premier Gottwald kot vodja stranke.

"Med našimi desetimi zunanjimi trgovinskimi tovariši ni nobene slovanske države z izjemo Sovjetske unije," je rekel Gottwald. "Nobena zapadna država ni osvobodila sistema načrtnega gospodarstva, ki onemogoča krize. Rusija ima sistem načrtnega gospodarstva, zato moramo povečati trgovino z njo in drugimi slovanskimi državami."

Glasilo komunistične stranke trdi, da porast trgovine z zapadnimi državami izpostavlja Čehoslovakijo ekonomskim krizam in vsled tega ne more tvoriti trdne podlage razvoju dežele.

Iz objavljenega poročila je razvidno, da je izvoz čeških produktov v tuje države predstavljal vrednost 14,344,000,000 čeških kron. Večina produktov je šla v zapadne države.

Uradnik poljskega poslanstva aretiran

Varšava, Poljska, 6. feb.—Stotnik J. Mankowski, bivši uradnik poljskega poslanstva v Stockholmu, Švedska, je bil aretiran na obtožbo, da je prodajal ponarejene potne liste ljudem, ki so lahko plačali ceno. Mankowski se je zapletel tudi v druge transakcije v zvezi s prodajanjem poljskih umetnin.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Narocnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto; \$3.00 za pol leta; \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolico Cook Co., \$7.50 za celo leto; \$4.75 za pol leta; za inosestrvo \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisni dopisi in nesarobnih členkov se ne vračajo. Rokopisni literarne vsebine (trike, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil potrdilo.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Glasovi iz naših naselbin

18 LET KULTURNEGA DELA PEVSKEGA ZBORA PREŠEREN

Chicago, Ill.—Dne 1. feb. t. l. je pevski zbor Prešeren dosegel 18 let aktivnega in uspešnega delovanja. Kaj naj napišem ob tej priložnosti, kar že nisem kdaj prej v teku osemnajstih let? Dasi so bile razmere težke vsa ta leta, posebno za kulturne organizacije, vendar se ne more pritoževati glede svojih uspehov.

Vprašam se: Zakaj je Prešeren uspel, med tem ko je ravno v tem času mnogo zborov širom Amerike prenehalo z aktivnostjo? Saj je bilo zboru napovedano zelo kratko življenje; in to od takih, ki so razumeli težave kulturnih ustanov.

Resnica je, da je Prešeren vedno skušal kar največ storiti za narodno kulturo. Skušal je posetnike zadovoljiti z dobrimi programi; pa saj to so skušali tudi drugi zbori širom dežele.

Vprašam se tudi: Kaj je narodna kultura? Zdi se mi, da mnogi tega ne zapopadejo, namreč, da je zelo važna aktivnost, na katero se celo svetovna politika nanaša. Narod, ki je v vseh ozihi aktiven, je živ narod, ne glede koliko ima prebivalstva. Zopet drugi, ki je neaktiven, je mrtev narod, četudi šteje stotine milijonov prebivalstva. Torej, kadar organizacije propadajo, pomeni, da polagoma umiramo. Zakaj? Saj je čedalje več ljudi na svetu! Krivda je najbrž pri vzgoji—ali kje? Nekatje smo popustili! Ko otroci dorasčajo, jih poženejo na polje, v tovarne, rudnike, trgovino in obrt. Generacija za generacijo prevzema in napreduje, industrijsko, tehnično, finančno in umetno, a ne kulturno, saj v Ameriki ne.

Zbor Prešeren se je od vsega početka zavedal važnosti tukaj vzgojene mladine. Nekateri zborovi člani se niso bili rojeni ob ustanovitvi zbora, a danes pojo z nami. Starejši Prešerenovci so svoje sinove privedli v zbor, kakor hitro so toliko dorasli, da so imeli stabilne glasove. Drama smo tudi prepustili mladini že nekaj let. Ni to, da bi starejši Prešerenovci ne zmogli spraviti v slovensčini kako igro na oder, a gre, da se zainteresira mladina v dramo na naših odrih in če tudi v angleščini. Saj ta jezik jim je mnogo lažji kot slovenski, a mi ga pa tudi več ali manj razumemo, ter imamo užitek od teh iger. Malo kdaj je bilo toliko smeha od slovenskih iger kot pa od angleško igranih. To pa ne zato, da so bile slovenske igre slabše vpriporjene, pač pa zato, ker jih polovico posetnikov ni razumelo, ker z vsakim koncertom imamo več tu rojenih posetnikov raznih narodnosti, ki se jim zelo dopadejo naši programi. Ravno tako smo tudi s tem dali priložnost nastopa naši mladini na naših programih. Svoje talente so uspešno pokazali z raznimi nastopi, rasli med nami in se zabavali. Vse to jaz štejem kot velik del Prešerenovega kulturnega dela. Škoda je to: ta mladina dorasča ter se mora boriti a svoj obstoj; marsikateri mora pustiti zbor radi dela, nekateri pa se morajo izseliti v druge kraje, ker se jim tam obeta bolj ali večji kos kruha. Tako ima Prešeren raztresene svoje člane širom Amerike. Dasi jih zbor pogreša, vendar jim želi obilo sreče tam kjer so.

Z novim letom je nas zopet zapustil aktiven član, katerega zbor zelo pogreša. On je Tim Prešeren, ki je bil večletni tajnik zbora, urednik Prešerenovega glasa, tenorist pri zboru in kvartetu, ter vedno in v vseh ozihi delaven. Škoda, da je šel v kraje, kjer ni slovenskih kulturnih organizacij. Šla sta z žeborov. Problem je seveda težak in zamotan, kajti za doseg tega bi bila potrebna tudi spojitve več unij ADF in CIO iste stroke ali industrije, prav tako tudi preureditev jurisdikcije za večino drugih unij. Toda če eksekutiva CIO odbije ponudbo ADF za organsko združenje, tedaj se bo oddahnila le reakcija v kongresu. Nobena dvoma namreč ni, da bi se reakcija vsaj začasno zelo prestrašila organske spojitve obeh delavskih federacij in marsikak poslanec bi se pričel laskati delavstvu. Z drugo besedo: nevarnost za drastično antidelavsko zakonodajo bi šlapela. Zelo važno je torej, kaj bo eksekutiva CIO odgovorila na ponudbo ADF.

Bojazen pred stavkami je opaziti tudi v vodilnih krogih industrijskih unij CIO. Tako je bila pogodba v jeklarski industriji zadnjič podaljšana do 30. aprila. Da-li bodo unije v tej atmosferi mogle izpuliti kakšne izdatnejše koncesije od velikih korporacij, je vprašanje. Tako je organizirano delavstvo zašlo v precep, iz katerega skoraj ni izhoda. Ako bo kazalo strah pred stavkami, od mogočnih delodajalcev ne bo moglo dosti dobiti, ako pa se vrže v nov stavkovni val, stoji v ozadju "free enterprizeraki" kongres, ki grozi udariti po unijah z velikim bičem.

Reakcionarji v kongresu sicer pravijo, da so se unije le potuhnile, ne pa "poboljšale" in da je zato stroga antidelavska zakonodaja na mestu in še vedno potrebna. Vendar pa je opaziti, da so se nekateri senatorji in kongresniki, ki so še nedavno grozili unijam od jutra do večera in se kosali, kdo bo predložil bolj strogo antidelavsko zakonodajo, že nekoliko unesli. Na eni strani so se spomnili, da bodo prihodne leto zopet volitve, na drugi strani pa jim je delavski tajnik Schwellenbach povedal v obraz: "Ako hoče kongres namenoma ustvariti industrijski nepokoj v prihodnjih šestih mesecih, tedaj si ne more izbrati boljšega sredstva" kot da sprejme tako zvanj Ball-Taft-Smithov osnutek, ki med drugim prepoveduje tudi zaprtje delavnice. Ta osnutek je sicer med najbolj "blagimi" in v represiji ne gre tako daleč kot večina vsi drugi predlogi.

Vse to je dovedlo eksekutivo ADF, da je zadnje dni na svojem zasedanju v Miamiju po sedmih letih zopet pozvala CIO na organsko združenje obeh delavskih federacij. Da-li je to samo manever ali pa resnična želja po organski spojitvi obeh delavskih taborov, bo pokazala bližnja bodočnost. Greenov argument, naslovljen CIO, da je organska spojitve obeh delavskih federacij potrebna v defenzivne namene, to je za uspešno odbijanje antiunjske zakonodaje v kongresu in državnih zbornicah, je sicer zelo stvaren in aktualen, toda je vprašanje, koliko bo ta strah pred represivno zakonodajo učinkoval na vodilne unjske kroge.

To je odgovor eksekutiva ADF na Murrayjev poziv Greenu za ustvaritev skupne politične fronte za odbijanje reakcije v kongresu. Green je takoj po sklepu eksekutive imenoval združitveni odbor, v katerem so poleg njega John L. Lewis, Daniel Tobin, predsednik vojniške unije, William Hutcheson, predsednik unije mlazarjev in tesarjev ter George Meany, tajnik-blagajnik ADF. Eksekutiva ni stavila nobenih pogojev—najbrže iz razloga, ker nima vere, da bo njena propozicija dobila afirmativen odgovor s strani CIO.

Zadnji razgovori o spojitvi obeh federacij so se vršili leta 1939 na iniciativo ADF. Takrat je bil predsednik CIO John L. Lewis, ki je obdeloval Williama Greena kot kakšnega paglavca. Tista pogajanja, ki so bila bolj manever kot pa resna akcija, so kmalu nasledila na čeri. Od takrat ni nihče resno govoril o kakšnem združenju obeh delavskih federacij. Zadnja leta sta šli vsaka svojo pot—ADF po stari kolovoznici senilnega konservativizma in bizniškega unionizma, CIO pa po svoji poti mladeniške dinamike, politične akcije v okviru demokratske stranke, viharnih stavk (zadnje leto) in sodelovanja v novi Svetovni delavski federaciji. Zadnje čase je v CIO tudi precej notranjega boja in trenja med komunisti in antikomunisti. Na drugi strani je lani prišlo do pobovanja med Lewisom in Greenom et al s posledico, da se je UMWA zopet pridružila ADF.

Kaj bodo vodilni krogi CIO storili s to propozicijo eksekutive ADF, bo razvidno v bližnji bodočnosti. Kolikor mi poznamo sentiment, je malo upanja na kakšno združenje ADF in CIO. Tega sentimenta je bilo v preteklosti v vrstah CIO še manj kot v ADF. Zadnje čase je sicer v več mestih prišlo do enotne fronte med unijami obeh federacij za skupno pobijanje represivne zakonodaje v kongresu. Toda ker je eksekutiva ADF zavrgla te vrste akcije in šla korak dalje ter pozvala CIO na organsko združenje, je vprašanje, da-li se tudi lokalne enotne akcije ne razbijejo v primeri, da bo eksekutiva CIO zavrgla ponudbo ADF.

Naša želja je seveda, da pride do združenja obeh delavskih ta-

Pred newyorškim uradom Mojud Hosiery Co. se je zbrala skupina Evinih hčera, da pritranejo na družbo s piketiranjem, da se pobota s Federacijo nogavičarskih delavcev CIO, ki vodi stavko v Greensboru, N. C. še več tednov. Med njimi je tudi gledališka igralka Jan Sterling, ki se je tako dobro počutila, da si je v velikem mrasu slekla nogavice.

no v tople Florida, ker se jima tam obeta boljša bodočnost. Prešeren jima želi obilo sreče!

Ko pišem te vrstice, premišljam, kako dolgo pot ima še Prešeren pred seboj? Žal, odgovorja pa ne vem. Vse zglada dobro za dolgo bodočnost; včasih človek preboli težko bolezen, da potem premini z malo hipo; to velja tudi za organizacije.

Ako pogledamo v domovino, v ono domovino, ki je trpela dolga leta in bila razdejana kot še nikdar prej, vidimo, da se še niso zacelile rane osvobodilne borbe, a že rastejo kulturne organizacije kot gobe po dežju. Prirejajo programe kar na prostem, ker ni na razpolago obširnih dvoran. Oni gradijo ne samo stvari potrebne za telesni obstoj, pač pa tudi za duševni obstoj in razvoj naroda. Tukaj naj citiram preroško kitico iz sonetnega venca pesnika Prešerna: "Vremena bodo Kranjcem se zjasnila, jim mišji zvezde, kakor zdej sijale, jim pesmi bolj sloveče se glasile."

Dolgo je vzelo, da so se Prešerenove besede uresničile, skoro sto let. Vendar prorokovanje se je izpolnilo in sedaj se slovenskemu narodu vremena jasno in pesmi bolj sloveče se glasile in zvezde upa in bodočnosti bliščejo.

Mislim, da je dovolj za danes; predno pa končam, naj se zahvalim v imenu zbora vsem, ki ste šli zboru na roke preteklih 18 let, ter se priporočam za bodočih 18!

Anton Udovč.

GLAS S FARMER

Clam Falls, Wis. — Pošiljam vam celotno naročnino za Prosveto, katero čitam že mnogo let in mi z vsakim dnevom bolj ugaja.

Rada bi napisala lep dopis, a nimam pisalnega stroja kot ga ima clevelandski dopisnik Barbič. On ponoči sede k pisalnemu stroju in tik, tik, tik—pa napiše dopis! Vendar pa bi bilo boljše, da bi šel spat, kot da piše dopise.

Naj malo opišem, kako je na farmi. Kakor hitro farmer je zabelene žgance, ga že začnejo debelo gledati, češ, preveč dobro se mu dogi, zato je treba zbiti cene farmerskih pridelkom. Seveda, ljudje, ki žive po mestih pa ne pomislijo, da jih živijo farmerji. Recite kar hočete, moje mnenje je, da imajo najslabše življenje premarjarji in

farmerji. Pri nas smo zadnji dve leti imeli 80 akrov koroze, a zrele nismo dobili niti en bušel. Torej kdo bo dal farmerju moko? Imeli smo 40 prašičev, letos pa samo pet. V tej deželi se težko dobi prašiče, piča pa je draga. Toda naj pustim farmo in načnem drug predmet.

Vse priznanje slovenskim materam, katere učijo svoje otroke lepega slovenskega jezika. Jaz imam dva sina in eno hčer. Hči je znala dobro slovensko, kajti bilo ji je pet let, ko sem jo prinesla iz starega kraja, dočim je starejši sin znal malo manj, mlajši pa se sploh ni hotel učiti slovensčine in se mi je smejal, če sem mu kaj rekla v našem jeziku. Otrokom sem večkrat pripovedovala, da čitam v Prosveti, kako znajo nekateri tu rojeni otroci peti slovenske pesmi in govoriti materinščino, pa so mi navadno odgovorili: "You and your Prosveta!" Kljub temu pa sem zmeraj govorila slovensko z njimi, pa če jim je ugajalo ali ne. Večkrat sem jim rekla, da se bodo še spomnili mojih besed, kajti človek nikdar ne ve, kaj vse ga čaka v življenju.

Moje besede so se uresničile. Najmlajši sin je bil vpoklican v armado dne 3. oktobra 1946. Prvo pismo je pisal v angleščini, drugega pa že pol v angleščini, pol pa v slovensčini. Iz pisma sem razbrala, da želi, da mu pišem slovensko, ker bi se rad naučil čitati in brati jezika. Ali vidite, kako pride prav, če zna človek slovensko!

Sin je šel pred božičem preko morja in je sedaj najbrže na Koroškem. V zadnjem pismu mi je opisal slovenska mesta, ki so dobro znana, med njimi Celovec, Bled, Kranj, Ljubljano in Kamnik. Jaz sem doma iz kamniškega okraja. Sedaj pa zaključujem, da se ne bo preveč zavlekel moj dopis. Omenim naj še, da pošiljam pakete v staro domovino in dobivam odgovore, da jih prejema v redu.

Rose Paulich.

POIZVEDOVANJE RDEČEGA KRIŽA

Chicago, Ill.—Sorodniki iz Evrope so nas vprašali, da bi jim pomagali najti, kje se nahajata Johan Stagi in Jakob Straub. Če bi kdo vedel za nju, naj sporoči Rdečemu križu, 529 So. Wabash ave., Chicago 5, Ill., telefon Wabash 7850, Extension 384.

Rdeči križ.

Listnica uredništva

Ker se je v uredništvu zopet nabralo veliko dopisov, prosimo dopisnike, naj potrepe, ako ne vidijo svojih dopisov takoj v Prosveti. Priobčeno bo vse, ko pride na vrsto.

RAZNI KOMENTARJI

Rockwood, Pa.—V Ameriki je sedaj veliko pomanjkanje stanovanj, kar pa seveda občutijo samo revne delavske družine, in marsikje je prisiljeno več družin živeti v eni hiši, dočim ni pri bogataših nobenega pomanjkanja stanovanj. Oni imajo je veliko preveč hiš, katere so po večini velike palače in bi v njih lahko živelo mnogo družin, ki danes nimajo stanovanj.

V kongresu, po radiju in v časopisih debatirajo o stanovanjski krizi ter se zgražajo, da je srnato za bogato deželo kot je Amerika, a je tako pomanjkanje stanovanj, vzlic temu pa nočejo ničesar ukreniti, da bi bil lahko sleherni prebivalec brez skrbi radi stanovanja.

Vsak človek bi moral biti gotov svoje bodočnosti, naj si bo glede dela, jela ali stanovanja. Pogledimo, kako lepo napredujejo v Jugoslaviji v tem oziru. Kdor le more, dela od jutra do večera. V Italiji pa je prav obratno. Tam je ljudstvo brezposelno in lačno. Zakaj taka razlika med Jugoslavijo in Italijo? V Jugoslaviji delajo za dobrobit dežele in ljudstva v splošnem, v Italiji pa korakajo po stari poti—vse za cerkev in bogatine, ljudstvo pa prejema batine po grbi. Ako ne ukliohi svojega tilnika zadosti globoko, ti ga pa oni uklonijo ali pa zlomijo.

Zdaj daje Amerika pomoč Italiji v denarju in živežu. Zakaj? Zato, da bi odvrnila delavstvo in revno ljudstvo v splošnem od združenja v močni politični delavski in kmetijski stranki. Oni dobro vedo, namreč reakcija, da bi lakota ljudstvo najhitreje združila. To vedo tudi v Rimu, zato so prosili za posojilo v Ameriki in ga tudi dobili. Dali so jim \$50,000,000. Ta vsota je bila prvotno namenjena za našo armado v Italiji. Dali so ji tudi 100,000,000 kredita, poleg tega pa ima Italija vloženo prošnjo pri "Svetovni banki" za bilijon in pol posojila. Ta prošnja bo najbrže ugodno rešena. Če pa bi Jugoslavija prošla za pomoč, je najbrže ne bi nikdar dobila. Zakaj ne? Zato, ke je vzpostavila novo gospodarsko uredbo, kar v Ameriki nikakor ne moremo prebaviti. Razumljivo, finančno posojilo bi bilo v Jugoslaviji bolj varno kot pa v Italiji. Čeravno je Jugoslavija znatno bolj opustošena kot Italija, se bo ona prej opomogla, to pa zato, ker ima dobro, ljudsko vlado.

Vsi, kateri imate priložnost, de-lujte pri svojih organizacijah, da se vse unije združijo in ustanovijo tretjo politično stranko, katero zelo potrebujemo.

Frank Dormish.

O CHURCHILL-ADAMIČEVI ZADEVI

Cleveland, O.—Dne 18. januarja sem čital v Cleveland Plain Dealerju članek o tožbi, ki jo je naperil Churchill proti Adamiču. Naslov dotičnega članka je: "Adamic admits he's wrong". Dalje piše Plain Dealer, da se Louis Adamič smatra za večaka za inozemske zunanje zadeve in da tako misli tudi tisoče čitateljev, ki odobravajo njegovo pisanje, vzlic temu pa je priznal svojo odvetnika v Londonu, da se je motil.

Nadalje člankar poroča, da sta Adamič in njegov založnik plačala Churchillu \$20,000 in \$1,200 za sodnijske stroške radi razžaljenja bivšega ministrskega predsednika Churchilla. Do tožbe je prišlo samo radi opazke, češ, da je banka Hamros v Londonu rešila l. 1912 Churchilla bankorota, sedaj pa ta banka daje kredit Grečji. Člankar pravi, da ni imel Churchill nikdar opravka s to banko.

Dalje piše člankar, da Adamič rad omenja balkanske države, kjer igrajo komunisti glavne vloge, on pa jih imenuje dobre demokrate. Očitno je, da Plain Dealer nima rad Adamiča, toliko pa rajši Churchilla, komur poje slavo. Adamiča menda ne marajo zato, ker ne drži z republikanci.

(Dalje na 2. strani.)

Kar se meni vidi smešno, je to, da se vsa ta ogromna večina zaganja v par kapelj v morju. Saj je v Ameriki komunistov le nekaj ducatov in še ti se oglašajo pod drugimi firmami. V Washingtonu je veliko grmenja in grozijo s preiskavami. Tudi Hollywood imajo na pikli in celo filmska igralka Louise Rainer je obdolžena komunizma. Ona je igrala v "Great Waltzu". Frank Barbič.

VABILO NA VESELICO DRUŠTVA SLAVIJE IN O BRATOVEM PISMU

Chicago, Ill. — Kot star član SNPJ in star Čikažan želim tudi jaz napisati nekaj vrstic v našo priljubljeno Prosveto. Čas teče in nič ne reče in tako se bližamo predpustni veselici pionirskega društva Slavije št. 1 SNPJ, katera se bo vršila v soboto, 15. februarja, v dvorani SNPJ. Na ta večer se bomo zbrali vsi "old-timerji", pa tudi mladi člani, ter se zabavali, da bo veselje, saj pustna sobota je sobota veselja in zabave. Toliko glede Slavjine veselice, na katero vabim vse pravoverne Slovence iz Chicago, prav tako okoličane. Zapeli bomo tudi naše stare slovenske pesmi, na primer "od Planice do Triglavva..."

V Prosveti sem čital že nekaj pisem iz Jamnika na Gorenškem, od kjer sem tudi jaz doma. Prejel sem tudi pismo od mojega brata, kateri pa ima dom v Zabrezovici, pošta Zerovnica. Tudi to vas so Nemci uničili, toda bratova hiša stoji na samoti in tako je ostala cela. Ogledal si je tudi Jamnik in pravi, da so ostale pokonci štiri hiše, in sicer Mohorova, Urbanova, Smukarjeva in Boštjančičeva. Torej ostale so samo štiri hiše od devet najstih. V hiši št. 19 sem bil pa jaz rojen.

Dalje mi piše, da je delal skozi vso vojno samo šest mesecev, kajti bil je pri partizanih in delal red. On je namreč bil v prvi svetovni vojni in sedem let v ujetništvu v Rusiji. Pri partizanih sta bila tudi njegova dva sinova, najmlajšega pa so Nemci ujeli in ga odpeljali v Begunje, potem pa v koncentracijsko taborišče v Nemčijo, kjer je velikokrat pretrpel. Zavezali so mu roke na hrbtu in ga drgnili po hrbtu z žico. Domov je prišel na svoj 22. rojstni dan, nakar je šel v Ljubljano za štiri mesece v šolo in prejel šaržo poročnika. Starejši sin mojega brata je pa še sedaj pri vojaki in ima čin nadporočnika.

Zaključujem in vam kličem na svidenje na veselici društva Slavije v soboto, 15. februarja.

Mati Pintar.

BRATA SO USMRTLILI PARTIZANIL SINA BELOGARDISTI

Cleveland, O. — Mnogo pisem iz stare domovine sem že čital, a niti enega iz Butanjeve vasi, župnija St. Jošt nad Vrhniko, kjer sva bila rojena z mojo ženo. Končno pa sem prejel pismo od sina mojega starega prijatelja Jožefa Sečnika. Z Jožetom sva bila skupaj tri leta pri vojaki. Pismo se glasi v izčrpu:

"Sporočam Vam, da smo prejeli Vaše pismo, paket, slike in časopise. V imenu Vašega starega prijatelja, mojega očeta Jožefa, se Vam prav lepo zahvaljujem!

V času vojne smo v Jugoslaviji veliko pretrpeli, za kar so krivi v veliki meri naši domski izdajalci. Naša družina je vojni preživela brez žrtev, toda vlačili so nas po zaporih, končno pa smo živi dočakali zmage peterokrake zvezde.

V pismu omenjate, da ste čitali v časopisih, da je padel Vaš brat John. To je resnica. Leta 1942 se je v župnišču v St. Joštu formirala bela garda, kateri se je pridružil tudi Vaš brat John. Kmalu potem pa ga je našla na domu partizanska patrola in ga obodila na smrt radi izdajalstva. Naravne smrti pa je umrl Vaš oče, in sicer l. 1941. Vaš brat

(Dalje na 2. strani.)

Razgledi po stari domovini

Od našega dopisnika iz Ljubljane

POLITIČNI PREGLED

Naša Koroška vidi edino rešitev v priključitvi k Jugoslaviji

Ob pričetku narodno-osvobodilne borbe 1941 so koroški Slovenci znova dokazali, da so živ del slovenskega naroda. V partizanskih vrstah so se borili vsa 4 leta za osvoboditev od nacističnega nasilja.

Kljub temu pa se stanje po končani vojni za naše rojake na Koroškem ni dosti spremenilo. Borba za legalizacijo Osvobodilne fronte je naletela pri angleških zasedbenih oblasteh na gluha ušesa. Koroški nacisti in hitlerjevci še nadalje uživajo popolno svobodo in zavzemajo v gospodarstvu in državni upravi važne položaje.

Tem domačim nacistom se zdaj pridružujejo v vedno večjem številu tudi kulturbundovci in nacisti, ki so prišli iz drugih avstrijskih pokrajin ter iz Rajha. In Koroška je postala nacistični raj, kakršna je bila leta 1938.

Fašistične metode se tudi na Koroškem nemoteno nadaljujejo. V zadnjem času hočejo izrabiti pobegli belogardisti in narodni izdajalci tudi Mohorjevo družbo v Celovcu, ki je najstarejša slovenska knjižna družba sploh. Pod pokroviteljstvom celovškega škofa hočejo ti protislovenski elementi izdajati pod imenom Mohorjeve družbe knjige v protijugoslovanskem duhu. Namesto, da bi združevali naše rojake, hočejo izrabiti to našo prvo knjižno matico za raznarodovanje.

Odbor Mohorjeve družbe v Celju, v katerem so pisatelj Fran Finžgar, Vinko Möderndorfer, dr. Stele, dr. Kotnik, generalni vikar dr. Cukala, prošt Munda, Cajnkarn in dr. Trstenjak je v januarju naslovil našim rojakom na Koroškem pismo s pozivom, da bi slovenski Mohorjani na Koroškem ostali zvesti tradicijam družbe, katere zibelka je bila v Celovcu in se ne bi dali zapeljati poskusom, da bi se izneverili pripadnosti k slovenski in jugoslovanski skupnosti.

Stranka združenih agrarcev v Jugoslaviji dovoljena

Notranje ministristvo zvezne vlade v Beogradu je dovolilo na podlagi predloženega strankinega programa in statuta ustanovitve in delo Združene stranke agrarcev za vse področje Jugoslavije. Sedež te kmečke stranke je v Beogradu.

Justifikacija vohunov obsojenih na Trifunovičevem procesu

Ker je predsedstvo prezidija ljudske skupščine FLRJ v Beogradu odklonilo prošnjo za pomilostitev na smrt obsojenih izdajalcev in vohunov, ki so bili sojeni na Trifunovičevem procesu januarja meseca (Trifunovič je bil obsojen, kakor znano, na 8 let prisilnega dela), so bili ustreljeni bivši novinar Milutin Stefanović, bivši novinar Branko Jovanović ter bivši oficir jugoslovanske armade Željko Sušin.

LJUDSKO GOSPODARSTVO

Ljudsko gospodarstvo na Dolenjskem

Grosupelski okraj je pred kratkim polagal obračun svojega dela. Ugotovilo se je, da se ta dolenjski okraj lepo razvija v vsakem pogledu. Ljudsko gradbeno podjetje je imelo v kratkem času preko 800.000 dinarjev prometa. Traktorska postaja je pridno na delu in bo preoralas spomladi preko 30 ha travnikov. Na zahtevo ljudstva je bil razlačen stički samostan in je prevzel krajevni ljudski odbor Stična vse delavnice, to je mlin, mesarjo, žago, mehanično delavnico, mizarstvo delavnico in vse ostalo gospodarstvo stiškega sa-

v dostirno uporabo. Tako je dobilo 246.000 revnih kmetov, ki so bili poprej po večini hiapci in najemniki, po več orolov zemlje.

Takorvani naseljenci ali kolonisti so dobili večinoma po 10 orolov zemlje. V Vojvodino je odšlo iz Slovenije 591 kolonistov.

Zemljiških veleposestnikov v Jugoslaviji ni več. Nesmotna razdelitev zemlje (v Sloveniji na primer je bilo l. 1941—89.000 kmetov ali 37%, ki so imeli najmanj zemlje, 1308 veleposestnikov je imelo več zemlje kot vsi ti revni kmetje) je bila z agrarno reformo ukinjena. Ljudstvo se zaveda, da ima agrarna reforma velik pomen za nadaljni razvoj naše ljudske demokracije na podeželju. Ustvarjeni so pogoj za gospodarski, kulturni in socialni napredek siromašnega kmeta in njegove rodbine.

Velesajem 1947 bo v Zagrebu

Po sklepu zvezne jugoslovanske vlade v Beogradu bo letošnji velesajem Jugoslavije v Zagrebu. Zato je zagrebški mestni ljudski odbor ustanovil mestno gospodarsko podjetje "Zagrebački velesajem", ki je prevzelo inventar bivšega "Zagrebačkega zbora". V teku so že priprave za letošnji velesajem.

Mehanizacija našega kmetijstva

Zvezna vlada v Beogradu je ustanovila Zavod za mehanizacijo kmetijstva, ki ima nalogo, da preizkuša kmetijske stroje, naprave in orodje ter podpira z vsemi sredstvi mehanizacije našega kmetijstva.

BURMANSKA DELEGACIJA V LONDONU

Napisal Denis Plimmer

V Londonu se vrši konferenca med britansko vlado in predstavniki burmanskega naroda. Načelnik burmanske delegacije je "U" (gospod) Aung San, ki se je nastanil v elegantnem hotelu Dorchesterju, kjer sem ga obiskal.

Burmanskega prvaka je navzlic topli obleki neprestano stresal mraz, ko da njegova tropična kri ne bi znala prenašati londonske zime. Razložil mi je, da se nahaja prvič v svojem življenju v Londonu ter da se sploh ne more ogreti.

Zanimalo bi me bilo izvedeti, ali se ta hlad razteza tudi na politična vprašanja, toda Aung San je govoril o svojih pogajanjih le z največjo previdnostjo in je tehtal svoje besede s pazljivostjo pravega diplomata.

Dejal je, da so pogajanja šele v začetnem štadiju, ter da bi bilo preuranjeno že zdaj soditi o njihovem uspehu ali neuspehu. Ko mu je bilo predloženo vprašanje, ali bi bila Burma pripravljena ostati v skupnosti britanskega carstva, je s svojim toplim, tihim glasom odgovoril, da je še prezgodaj za to vprašanje ter da burmanski narod na to še ni dal svojega odgovora. Dodal pa je, da bi utegnile nastati težave, ako bi Angleži nadalje trdili, da obmejni gorski rodovi, ki so med vojno pomagali zaveznikom, nočejo živeti skupaj z Burmanci. Angleži trdijo baje, da hočejo Burmanci le s silo priključiti Burmi ozemlja, na katerih žive ti rodovi.

"V tej stvari ne more biti niti govora o tem, da nekdo ne bi hotel", je naglasil Aung San, "kajti mi niti ne moremo reči, da smo v kontaktu s temi rodovi. Vsa obmejna pokrajina je pod najstrožjo kontrolo angleškega gubernerja, kar popolnoma onemogočuje vsako neposredno zvezo med gorskimi rodovi in ostalo Burmo."

Lice burmanskega prvaka je ostalo popolnoma brezizrazno, ko je govoril. Sključen se je držal prav na robu svojega sedeža in govoril premišljeno in tako tiho, da sem ga moral ponovno vprašati, kaj je dejal, ker ga nisem razumel.

V ozadju za tem prvkom naroda, ki šteje vsega skupaj približno 15 milijonov duš, leži neizmerna daljina prebujajoče se Azije, katere neštene ljudske mase počasi a sigurno s svojimi rujavimi pestmi spreminjajo v prah sa masivna zidovja, katere je sezidal zahodni svet okrog njihovih dežel.

Odločno zavrača Aung San vse razloge, ki bi zagovarjali nadaljevanje režima belokožnih vladarjev. Ako mu Britanci urogovarjajo, da Burma ne razpolaga z zadostnimi strokovno izobraženimi delavnimi in administrativnimi silami, jim zabriše v obraz s prepričanjem, da "bomo že uspeli." Prav kot dr. Achmed Soekarno v Indoneziji, ali Ho Či Minh v francoski Indokini, se je Aung San očitno odločil, da bo njegova najmanjša zahteva popolna neodvisnost od vsega zahodnega sveta. Kar naravnost je povedal, da bo nastopila doba nasilja in oborožene borbe, ako bi se pogajanja razvijala prepočasni.

Burmanske čete bi se mogle boriti najmanj tako uspešno in trmasto kot so se borili Indoneziji proti Nizozemcem, ali kot se danes bore Vietnamci proti Francozom v Indokini. Prav mogoče pa je, da bi bilo Burmo radi njenega izredno težkega terena, ki je skrajno pripraven za partizansko vojno, še težje kontrolirati kot katero koli drugo deželo na Daljnem vzhodu.

Aung San zahteva troje: Prvič, da burmanska provizorična vlada takoj nadomesti sedanji eksekutivni odbor, in sicer še pred koncem tekočega meseca. Drugič, da morajo biti volitve, ki se imajo vršiti v Burmi meseca aprila, volitve za ustavodajno skupščino in ne le za nadomestitev stare burmanske skupščine. Tretjič, ob koncu tekočega leta mora Burma prejeti popolno neodvisnost.

Aung San nosi obleko evropskega kroja, toda vse njegovo spremstvo je v narodni noši. Navzlic tej čudni obleki, ki nehoti spominja na različne orientalske filme, pa ni nješnar smešnega v njihovih slikovitosti in marljivosti. Ti mali možje iz Daljnega vzhoda, ki hite sem in tja po eni najstarejših evropskih prestolnic, so kot orumenelo listje, ki trepeče v zamahih vstajajočega viharja, ki se vzbuja iz sruca mogočnega in neizmerno Azije.—ONA.

Bivši kongresnik Andrew May iz Kentuckija, ki je bil po veleporoti v Washingtonu obtožen zarote za goljufanje vlade. Iz kongresa na zatočno klop je precej valik padec.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje z 2. strani)

Tone pa se nahaja v Sinji gorici pri Vrhniki.

Vaš sin John pa je padel kot partizan l. 1943 v Barovnici. Ubi-li so ga belogardisti.

Pri Janezu je sedaj pusto, kajti štirje sinovi so odšli na Koroško, mati Lenka pa je umrla l. 1944. Ubit od mine je bil tudi moj stric Andrej.

Pri nas se sedaj obrača na bo-lje, čeprav se posledice vojne še vedno poznajo. Naša vlada je pravična za vse ljudstvo, seveda, med nami pa je vedno najdemo nezadovoljnije, ker ne morejo pod novim sistemom izkoristiti delavstva. Nekateri pa so imeli svoje sorodnike v sovražniških vrstah in jim sedanje razmere ne ugaajo.

Vprašujete, če smo pri nas kaj hudo nagnjeni za črne srajce. Za te so bili klerikalni zapeljanci. Duhovniki so bili največji organizatorji bele garde, zato mnogi sedaj nimajo ugleda. Pred kratkim je bil obsojen zagrebški nadškof Štepinac na 18 let zapora.

Tako mi piše sin mojega starega prijatelja Jožefa Sečnika. Iz tega pisma se vidi, da je tudi moj brat John Demšar oblekel črno srajco, nakar je prejel zaslužen plačilo. Živijo, Tito!

Sledeče pismo pa mi je pisal moj brat Tone. Glasi se:

"Sporočam Ti, da sem ostal živ; le malo katera družina je brez žrtev. Gotovo si že zvedel, da je bil ubit brat John, kakor tudi Tvoj sin John. Tvoj sin je šel v partizane l. 1942 in bil kmalu postavljen za partizanskega voditelja ali komisarja. Njegov oddelek je bil skrit v Peklu nad Borovnico, nekega dne pa so šli iz skrivališča vsi njegovi vojaki, kmalu pa so prišli na tisto mesto okupatorjevi vojaki. John je bil tako skrit, da ga ne bi sovražnik našel, ali zunaj je slihal slovensko govorico in je mislil, da so se vrnili njegovi vo-jaki. Zaklical je, če so prišli nazaj in odgovorili so mu: "Od-pri, John, smo se že vrnili."

John je odprl zapah z eno roko, v drugi pa je držal samokres, v tistem trenutku pa je eden izmed belogardistov vrgel bombo, ki pa ga je samo ranila. Nato so ga pozvali, naj pride ven in odloži orožje. Ker mu ni drugega kazalo, jih je ubogal. Nato so ga gnali proti Borovnici, ko pa so prišli do vode, jih je prosil, naj ga puste iti vodo pit. Dovolilo so mu, tedaj pa se je John urno sleknil in hotel zbežati, toda belogardisti so streljali za njim in ga ranili, nato pa zvezali. Kaj se je potem zgodilo, ne vem. Pokopan je bil blizu tiste vode.

Takoj po vojni sem šel v Borovnico, da bi ga prepeljal v Sinjo gorico, toda so ga 14 dni poprej pokopali v Miškov grob. Zaključujem in vse skupaj pozdravljam — Tvoj brat Anton Demšar."

Mojega ubogega sina Johna sva z ženo pustila pri njenih starih. Ko sva odšla v Ameriko, mu je bilo dve leti. Ko je minila prva svetovna vojna, sva se mislila povrniti v domovino, toda iz domovine so nama sporočili, da so tam slabe razmere, nakar sva tukaj kupila hišo. Dvakrat sem naredil prošnjo, da bi ga sem dobil, a so obakrat od-

VPRAŠANJE SLOVENSKE KOROŠKE

Slovensko etnično ozemlje je bilo po prvi svetovni vojni razkosano na štiri dele. Italija je pograbila Gorisko, slovensko Primorje, Trst in Istro ter posegla tudi po delu Notranjske, Madžarski je pripadel najsevernejši kos slovenske zemlje—Porabje nad Muro, Avstrija je po zaslugi Amerike, Anglije in Italije, a deloma tudi radi karakterja prve Jugoslavije, pravilneje Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, dobila skoraj vso Koroško. Le ostali del Kranjske in spodnje Štajerske je bil pridružen novi balkanski monarhiji.

Predsednik Wilson je komaj prepričal, da niso zavezniki izročili svoji bivši sovražnici Avstriji še vso severno Gorenjsko dol do Radovljice. Italija je videla v novi slovenski državi na Balkanu zastoj svojemu pohlep-nemu prodiranju preko Jadrana. Bilo bi tudi v njene koristi, če ne bi Jugoslavija kontrolirala železniške proge, ki pelje iz Celovca preko Jesenic v Gorico in Trst. In radi tega je v vseh ozirih zagovarjala zahteve republi-ke Avstrije v škodo zavezniške države Jugoslavije. Wilson je uvidel v trikotu Beljak-Trbiž-Jesenice nevarnost za bodoče konflikte med tremi sosednimi državami ter je izrekel prav so-lomonsko razsodbo: Italiji Trbiž, Avstriji Beljak, Jugoslaviji pa Jesenice.

Jugoslovanska delegacija pod vodstvom Pašiča, Trumbiča, Zolgerja in drugih se je trudila na vse načine, da bi svet štirih (Amerike, Anglije, Francije in Italije) posredno priznal etnično slovenski del Koroške Jugosla-viji brez plebiscita. Toda nale-teila je na opozicijo vseh velesil razen Francije. Za razmaji-tev med Jugoslavijo in Avstrijo je predložila več načrtov. Naj-važnejša je bila tako zvana "ze-lena črta", ki je kasneje tvorila severno mejo plebiscitne cone "A". Tekla je od Kepe v Kara-vankah severno do Drave, nato vzhodno in po sredi Vrbskega jezera do Krke, severovzhodno po Krki do Svinca, preko Svin-ške planote do reke Labodnišice, nato jugovzhodno do štajerske meje. Cona "B" pa je ležala se-verno nad "zelezo črto", od Svinca jugozapadno po občinski mejah do Osojskega jezera in nato južno do Drave. Stara kranjsko-koroška meja je tvorila južno mejo plebiscitnega pa-su "A", izvzemši Jezerskega in Mehiške doline, ki so ju zavez-niške sile takoj priznale Jugosla-viji. To je bila ena izmed mnogih nakan, da se zmanjša slovenska večina v pasu "A", kajti ta dva okraja sta bila sto-odotno slovenska in nista bila udeležena pri glasovanju. Na-sprotno pa so bili v severni del-cone "A" vključeni nekateri ok-raji, ki so imeli veliko nemško manjšino, katere je s pomočjo slovenskih nemčurjev odglosa-vala slovenske Koroške.

Zaključek konference, ki je sestavljala mirovno pogodbo za Avstrijo je bil, da se bodoča pri-padnost slovenske Koroške reši s plebiscitom; najprej glasuje cona "A", ako glasovanje izpa-de v korist Jugoslavije, tedaj se tri tedne kasneje vrši glasovanje v korist Avstrije. Če izpade gla-sovanje v cono "A" neugodno za Jugoslavijo, tedaj se v cono "B" sploh ne glasuje.

Ljudsko glasovanje v predelu "A" se je vršilo 10. oktobra 1920. Glasovalskih upravičencev je bilo 39.291, neoddanih in neveljav-nih glasov pa je bilo 2.003. Osta-li 37.304 glasovi pa so bili odda-ni kot sledi: za pripadnost k Avstriji 22.025 (59%), za pripad-nost k Jugoslaviji 15.279 (41%). V ozemlju, ki je po uradnem ljudskem štetju imel leta 1910 50.837 (88%) Slovencev in le 22.651 (31%) Nemcev, so slovenski glasovi imeli 6.748 glasov manj-sine. Koroška je bila za Jugo-slavijo izgubljen!

Predel "A" je bil razdeljen v štiri okrožja: okraj Rožek, okraj Borovlje, okraj Pliberk in okraj Velikovec. V okrajih Rožek in Pliberk je bila oddana večina glasov za Jugoslavijo, v ostalih dveh pa za Avstrijo. V občinah govorili, da nimava dovolj pre-moženja. Prišla je depresija in nisem imel nobenega zaslužka, zato je moral sin ostati mati. Najprej je služil dve leti mlečne-gar kraljička Petra, v zadnji vojni pa se je pridružil hrabrim partizanom in umoril so ga pro-kleti belogardisti.

Predel "A" je bil razdeljen v štiri okrožja: okraj Rožek, okraj Borovlje, okraj Pliberk in okraj Velikovec. V okrajih Rožek in Pliberk je bila oddana večina glasov za Jugoslavijo, v ostalih dveh pa za Avstrijo. V občinah govorili, da nimava dovolj pre-moženja. Prišla je depresija in nisem imel nobenega zaslužka, zato je moral sin ostati mati. Najprej je služil dve leti mlečne-gar kraljička Petra, v zadnji vojni pa se je pridružil hrabrim partizanom in umoril so ga pro-kleti belogardisti.

Predel "A" je bil razdeljen v štiri okrožja: okraj Rožek, okraj Borovlje, okraj Pliberk in okraj Velikovec. V okrajih Rožek in Pliberk je bila oddana večina glasov za Jugoslavijo, v ostalih dveh pa za Avstrijo. V občinah govorili, da nimava dovolj pre-moženja. Prišla je depresija in nisem imel nobenega zaslužka, zato je moral sin ostati mati. Najprej je služil dve leti mlečne-gar kraljička Petra, v zadnji vojni pa se je pridružil hrabrim partizanom in umoril so ga pro-kleti belogardisti.

Predel "A" je bil razdeljen v štiri okrožja: okraj Rožek, okraj Borovlje, okraj Pliberk in okraj Velikovec. V okrajih Rožek in Pliberk je bila oddana večina glasov za Jugoslavijo, v ostalih dveh pa za Avstrijo. V občinah govorili, da nimava dovolj pre-moženja. Prišla je depresija in nisem imel nobenega zaslužka, zato je moral sin ostati mati. Najprej je služil dve leti mlečne-gar kraljička Petra, v zadnji vojni pa se je pridružil hrabrim partizanom in umoril so ga pro-kleti belogardisti.

ni, ali pa, o čemer sem vsaj jaz prepričan, umezna, goljufiva ma-hinacija." Tako župnik Trunk, ki je bil osebna priča.

Bili pa so še drugi vzroki. Na-rodno manj zavedni koroški Slo-venci niso tedaj še spoznali svo-je ure in so glasovali za Avstrijo. Za enako odločitev glede Posaarja so zavezniki odločili rok 15 let (1935) predno ljudstvo odglasuje, v katero državo naj spada. Koroški Slovenci pa so dobili rok par mesecev, v katerem se naj odločijo, ali hočejo živeti v avstrijski republiki, ali jugoslovanski monarhiji. Nemci sami so kasneje priznali, da je glasovalo okrog 10.000 volivcev, katerih občevalni jezik je bil slo-venški.—v prilogi Avstrije, ter da je od 33 občin na Koroškem, v katerih je večina izpadla v korist Avstrije, bilo 21 občin s pretežno slovensko večino. Kaj so bili vzroki?

O tem piše v "Koroškem zbor-niku 1946" Ivan Tomšič sledeče: "Dejansko so tedaj številni raz-logi govorili bolj za Avstrijo—kakor pa za Jugoslavijo.

1. Avstrija je bila republika in brez vojaške obveznosti. Jugo-slavija pa je bila monarhija in je predpisovala obveznost vo-jajskega službovanja. Zlasti sled-nje je bilo tedaj pomembno; kaj-ti koroški plebiscit se je vršil kmalu po končani prvi svetovni vojni, katere strahote so podza-vestno usmerjale široke ljudske množice čisto razumljivo k od-poru proti militarističnemu us-troju države. Povrh tega se je obvezni vojaški rok v Jugosla-viji moral odslužiti v južnih kra-jih (zlasti v Macedoniji), kjer so tedaj bili stalni oboroženi spoda-pani na jugoslovansko-albanski meji in jugoslovansko-bojgarski meji in kjer je bilo mnogo bo-jezni, na katerih odločitev pri gla-sovanju je zelo vplivala skrb za njihove očete, brate, zaročen-ce, može in sinove.

2. Koroška je bila samostoj-na edinica (članica) v federativni avstrijski republiki. Če bi pa Koroška pripadla k Jugoslaviji, bi postala nesamostojen del cen-tralistično urejene jugoslovans-ke monarhije.

3. Na slovenskega malega človeka (delavca, dnmarnja, kaj-žarja) je zelo vplivalo dejstvo, da je v Avstriji bila v veljavi moderna delavska zaščita ter da je bila tamkaj močna in enotna n e m š k a socialnodemokratska stranka. V Jugoslaviji pa tedaj ni bilo ne tako napredne zaščite dela in tudi ne podobne delav-ske stranke. Tudi so slovenski delavci na Koroškem bili v veli-ki večini včlanjeni v tej nemški socialdemokratski stranki. Ta jih je znala vpreči v voz nez-škega nacionalizma in imperia-lizma ter je pred plebiscitom proglasila za svoje člane geslo: "Za Avstrijo!" To je bilo zelo pomembno glede na izredni vpliv, ki ga je ta nemška stran-ka imela na slovenskega malega človeka. (Dr. Karl Renner, sedanji in tedanji avstrijski dr-žavni vodja, je v svojem govoru 15. oktobra 1920 izjavil: "Koli-kor se da stvar pregledati, so delavci v glasovalnem predelu A, posebno v Pliberku, Velikov-cu in Borovljah, odločili nam v prid.")

4. V Avstriji so bili prebivalci v ogromni večini rimsko-kato-liške vere, medtem ko so v Ju-goslaviji bili relativno najmočnejši Srbi; ti pa so pravoslavne vere in so v centralističnem us-troju države imeli glavno besedo.

5. Prebivalci predela A so bi-li tedaj močno navezani na Be-lljak in Celovec. Do teh so ime-li samo enaj kilometrov razda-lje, medtem ko so bili trgi v Slo-veniji za njih teže dostopni in oddaljenjši. Tudi je raven cen (zlasti za industrijske predmete) v Celovcu bila trenutno, nam-reč pred dnevom glasovanja—in to deloma napravljeno na ume-nen način—nižja ko v Jugosla-viji. Prebivalci predela A so se lahko sami prepričali o tem, po-sebej ko se je demarkacijska črta med predeloma A in B od-pria.

Hitlerjeva Avstrija je koroške Slovence zapisala na smrt. Da-nes se zavedajo nesrečne napa-ke, ki je bila storjena leta 1920. Danes se borijo za biti ali ne biti. Vprašanje koroških Slo-vencev mora biti ugodno rešeno. (Pride še.)

Mirko G. Kuhel, taj. SANS.

Frank Demšar.

Budalo Martinec

IVAN CANKAR

(Nadaljevanje)

"Kam, Martinec?" je zaklical iz izbe zaspan glas. Martinec je vztrepetal, odpiral je duri kakor tat in je bežal po stopnjicah, po samotni ulici, iz mesta. Nikamor se ni ozrl, nikogar ni povprašal; njegovo prestrašeno srce je poznalo pot; naravnost preko polja, preko močvirja, čez hrib. Noge so se udirale v mokro prst, padal je na strmeh klancu, strah ga je bilo v gozdu; toda ob zori je ugledal vas pod seboj in je vzkliknil od radosti.

"Zakaj sem pobegnil takrat?" je pomislil Martinec. "In zakaj se je tako brž vrnilo koprnenje v moje srce?"

Resnično, ni se bil še nagnil tisti dan, in Martinec je zakopal od hrepenenja. "Budalo, čemu pa si pobegnilo?"

Voznik ga je naložil in ga je pripeljal v mesto.

"Kdo pa te je gonil stran, budalo?" so ga pozdravili v mestu; pozdravile so ga šumeče ulice. Toda njegove noge so bile takrat še slabotne in nerodne in utrudil se je kmalu. Tako zelo se je utrudil, da se je vzdignil neko noč natihoma, oblekel se ter se splazil kakor tat po stopnicah. Na ulici je vztrepetal: neznan glas ga je poklical od daleč.

"Kam, Martinec?" Bežal je čez polje, čez hrib, njegovo srce je poznalo pot.

"Čemu sem pobegnil takrat?" je premišljeval Martinec, ko je ležal v senu. "In čemu se je takoj vrnilo koprnenje v moje srce?"

Drugi so odhajali in ni jih bilo več. Komaj da je prišel časih kateri, pobahal se po krčmah ter se poslovil. Z lahkim srcem so odhajali, prepevali so in ukali, nobeno oko ni bilo solzno. Otrlesi so s svojih podplatov prah mrtvašnice in so šli z razprostrtimi rokami življenja nasproti. Moško so stopali, in ko so stali na hribu, se niso ozrli, še odkrili se niso, ko je zavnilo v dolini, v tišini, Avemarijo . . . Njegove noge pa so bile slabotne, spotikale so se ob drobnih kamnih, opletale so se kakor pijane. Oziral se je v dolino, v temo so bile pričarane oči. Upognjen je bil njegov grbavi hrbet — komaj so nosile noge veliko breme: težko srce, v daljavo koprneče, v dolino-temnico pričarano.

Vsi so odhajali. Vsi, ki je bila v njih še kaplja življenja, so bežali iz mrtvašnice. Zmirom bolj tiho je bilo v dolini; le še malokdaj se je oglasilo ponoči ukanje na klancu — kakor samotni klic sove; le še malokdaj se je glasilo ob nedeljah petje iz krčem, neprijazno sredi tišine, kakor žalostna pesem romarjev. Kamor se je ozrl: starikavi, prsteni obrabi, ki je bila že smrt dahnila vanje.

"To je bilo božje znamenje!" je pomislil Martinec. "Zdaj se je napotila tudi ona; poslednji čas je, in jutri — jutri pride smrt . . ."

Tudi ona se je napotila in vse življenje, vse upanje, koprnenje se je napotilo z njo. In jutri, jutri pride smrt. Pogledala je bila morda tudi ona na večerno nebo, ozrla se je po dolini, pa je spoznala, da je poslednji čas. Od vzhoda so se zgrinjale sence, zmirom bolj se je nizalo nebo; en sam dan še in vsa dolina bo utopljena v noč, z zmirom.

"Odtodi!" je vzkliknil Martinec. Vzdignil se je in si je otresel seno z obleke.

Odprl je duri; svetloba se je izlila na podstrežje in Martinec je zatisnil oči. Glava mu je bila težka, v ušesih mu je šumelo, slišal je čudno bučanje iz daljave. Počasi je zlezal po lestvi navzdol; nikogar ni bilo na ulici; v sosednji hiši so bila okna zabita; ozrl se je po klancu navzgor — tiho. Izpreletel ga je strah.

"Vsi so šli, ostavili so me čisto samega; ne otrok ni več, ne starcev, ne žensk."

Napotil se je po klancu, pogledal je skozi priprto okno. V veliki, nizki, očrneli izbi je sedel na klopi stari, globoko sključen, molek v sklenjenih rokah. Obraz je bil siv in koščen, kakor obraz mrtveca. Starec se ni ganil; polodprte oči so gledale belo, ustnice se niso premeknile.

"Tudi ona je mrtev!" je pomislil Martinec in je šel dalje s plahimi koraki. "Če res nikogar ni več?"

Tam je bila s slamo krita koča; rdeče duri nastežaj odprte, ozko okence brez stekla. Martinec je stopil v vežo; tudi v izbo so bile duri nastežaj odprte. Izba je bila vsa prazna; le dolge, bele klopi ob zidu in v kotu razpelo. Pod razpelom pa je sedela ženska, stara pač že sto let; v dve gube je bil sključen život; dolge, zgrbljene roke so se oklepale starinskega molitvenika in bele oči so strmele nanj. Martinec je stal na pragu, ženska se ni genila.

"Tudi ona je mrtva!" je pomislil, okrenil se ter je stopil na klanc. Solnce je stalo visoko na nebu, svetlozračje, Martinec pa se je začudil, ko se je ozrl po dolini. Zakaj vsa dolina je bila v senci.

"Resnično: še nocoj, še nocoj pride smrt!" Martinec je hitel domov po harmoniko.

"Čas je! Skoro bi bil že zamudil!" Ko je stopil v izbo, je začutil nenadoma težko utrujenost; položil je harmoniko na mizo, sedel je na klopi in je uprl glavo v dlani, da bi zadremal.

"Saj je še čas! Saj je še velik dan! Vso noč nisem spal, zakaj bi zdaj malo ne zadremal?" In zatisnil je oči. Kakor da se mu je sklonil nekdo preko rame, objel ga okoli vratu z rahlo roko, šepetal mu sladke besede.

"Tako prijetno je spati . . . v temi, v tišini. Ničesar si želeli, nikamor koprneti; mrtvec med mrtvici . . ."

Daleč na hribu je nekdo zaukal, Martinec se je stresel in se je vzdramil.

"Izkušnjavec je bil pri meni!" Vzel je harmoniko in je šel. Solnce se je bilo nagnilo.

Z urnimi koraki je stopal v klanc, mimo mrtvih hiš. Visoko na klancu — natanko tja je sijalo solnce — se je zablščala v luči rdeča ruta. Martincu je vztrepetalo srce in pospešil je korake. Iz doline so hitele sence, skoro so ga že dohajale.

"Samo še trenotek bi bil poslušal izkušnjavca, pa bi bilo prepozno. Zaspal bi bil, kakor so zaspali drugi — kakor stari, ki je bil truden in je zamudil čas ter umrl z molkom v roki . . ."

Stali so vrhu klanca: Martinec je zamahnil z robcem.

"Hej, postojte!" (Konec prihodnjic.)

Po republikanski zmagi so izginili skoraj vsi liberalni radijski komentatorji s pozornice. Eden redkih izjem je Frank Kingdon v New Yorku. Njegov sponsor je stavlil poslušalcem to-le vprašanje: "Do you like or dislike the Frank Kingdon program—and why?" V treh dneh je bila radijska postaja WOR poplavljenca z odgovori—7,028 pismi v prilogi Kingdonu. In tako bo še komentiral dnevne vesti.

terih imena sem sicer že pozabil, o katerih junaška dejanja in zvesto tovarštvo mi bodo za vedno ostali v spominu.

In da ustavim poslušalce solze, ki so jim polzele po licih, sem jim zapel ono staro melodijo, saj jo poznate, ono staro sladko "Teško mi je zaboraviti tebe." In ko sem pel, bi bil prisegel, da prisegel bi, da stoji poleg mene Jela . . .

Prvič sem jo srečal na Visu, pozimi 1943. Vsako noč so pripuli na Vis mali ribiški čolni, ki so pripeljali ranjence s kopnega. Jasno sem videl to sliko pred očmi. Imeli smo že 400 partizanov in partizank iz Like z zmrznjenimi nogami. In zopet sem slišal rahel šum čolnov, ki so tiho, tiho pripulili ponoči v pristanišče. Spet sem bil pri izkrcanju novih ranjencev . . . Stari polkovnik Zone, s svojo torbico z znakom Rdečega križa preko rame, jim je pomagal iz čolnov; potem smo jih umili in razušili. Kako smo morali paziti na strgane, razcefrane nemške italijanske cape, da bodo še lahko za rabo . . .

Pozno v noči, ko nismo več operirali, smo se zbrali v hiši pobeglega fašista in tedaj je prihajala Jela. Za mene je Jela tako živ in nesmrten simbol junaške borbe partizanov. Vidim njene svetle lase, rdečo zvezdo na titovski, italijanski brzostrleko preko rame, dve bombi za pasom. Vidim še njene modre oči, ki so me vsako noč tako proseče gledale kot da bi mi rekla: "Doktore, v Liki, tam je še štiri tisoč ranjencev brez pomoči. Zakaj ne greste tja?"

In šel sem v Liko, v sneg, v žalost, v pomanjkanje, tja, kjer je edino nepremagljiva volja partizanov ohranila ljudem življenje.

In nato sem jim govoril o Titu. Mnogočica v dvorani spet zavalovala, kakor da se je pred njimi dvignil njegov lik. Povedal sem jim, kako me je sprejel v votlini, kjer je imel svoj štab, kako sem ga našel pri surovo obtepani mizi s svojim velikim psom. Povedal sem o njegovih svetlih očeh in gostih obrvih, o njegovem mirnem glasu. Kako velikega sem spoznal v tej votlini.

Povedal sem jim o Martinu Brodu, o porušeni cerkvi ob deroči vodi; pripovedoval sem jim o Udbini in o mrazem snegu, nakopičenem v hišah brez streh, o Drvarju in kadečih se razvalinah, o tihih bežičih sencah v noči v Jajcu, o mirnem jezeru, ki so ga razburkali topovski streli, o ostrelcu, o bombardiranju malih bosanskih konjčkov, o ranjenih, ki so premrli ležali na snegu in Liki.

Spomnil sem se komandanta Staneta, kako je padel pri Črnomlju, Igorja, ki je bil v zaseidi blizu Topuške, Kajfeza, ki se je boril z nešteti težkočami za svoje ranjence, s katerimi ga je končno združila smrt. Povedal sem jim, kako sva s Terzičem potovala iz Plitvice, kako sva se v snegu ponoči spenjala v hrib, kjer sva srečala nad sto bosanskih žena, ki so se umaknile s svojih domov brez besed in brez solz, dobro vedo, da se bodo njih sinovi borili naprej. Moje besede so mi priklicale v spomin na stotine obrazov, obrazov, ka-

ni, velikega kakor junaka iz epa! In me je vabil, naj pridem v Bosno, kjer je potreba še večja nego v Liki . . . In šel sem v Bosno.

Moji poslušalci so nekaj že vedeli o Drvarju, o nemških padalcih, ki so se spustili z neba kakor toča, o letalih, ki so se nizko spustila — kot velikanski orli — v dolino, kjer je boj že besnel. A povedal sem jim tudi, kako sta šla naš komisar in njegov tovariš, britanski narednik, vsako noč skozi Drvar med-nemške položaje in goreče hiše iskati ranjencev. Kljubovala sta neprestano smrti, dokler se nista ob prvem svitu vrnila k nam v varnejše zavetje hriba.

Povedal sem jim, kako je sovražnik napadel ranjence, kako smo se morali z njimi umakniti v gozd. Nekateri, ki niso mogli hoditi, so se plazili po trebuhu, druge so tovariši nosili na zaslinih nosilih iz borovih vej. V temni noči se je naša kolona pretargala; obkoljeni smo bili, a prebili smo se skozi goščavo, med tem ko so nemški tanki drveli naprej. In potem smo hčdili, neprestano hodili v temni noči iz hriba v dolino in zopet v hrib, skoraj bosji, razčepani, lačni. A kaj to? Ne utrujenost, ne lakota, ne sneg, ne mraz niso zlomili volje in poguma partizanov.

Zopet je bila jesen. Gozdovi Slovenije so se bleščali v krasnih, mehkih jesenskih barvah. S padalom, privezanim na hrbtu, sem se dvignil v britanske letalske baze v Italiji in se spustil med naše prijatelje, slovenske partizane.

Kmalu je zapadel sneg. V partizanskih bolnicah, globoko v gozdu, so ležali ranjenci, ki so junaško prenašali muke in trpljenje. Ves dan je bilo slišati streljanje v dolini. Zaloge hrane so bile pičle. V moji partizanski bolnici, skriti v pragodu Roga, je bila tovarišica Marja, ki je delala od zore do pozne noči: kuhala je, čistila, delala brez počitka, čeprav je vedela, da ji teža, neizprosna bolezen — rak — ne bo prizanesla. V spominu sem zagledal njene sive lase, njen blede in suhi obraz, spomnil sem se njene požrtvovalnosti in velikega poguma.

Tam je bil tudi Ceslav, medicinec iz daljnje Poljske, ki je počasi umiral od hudih ran, doljenih v borbi za svobodo slovenskih narodov . . . Govoril sem še o svoji zadnji noči, ki sem jo prebil na Ajdovcu. Ko je komisar bolnice končal svoj poslovljeni govor, smo si stisnili roke. Mladi obrabi slovenskih fantov-partizanov so me gledali z očmi, polnimi globoke hvaležnosti. Ob zori sem šel sam po skriti stezi; sam sem šel, od koder sem bil prišel . . .

Zdaj sem končal svoje pripovedovanje. Na obrazih vseh so blestele solze ponosa nad junaštvom domovine, solze, ki jih ni nihče otrl . . . (Slov. Poroč.)

Listnica uredništva

Ker poština ukončuje prepoveduje vsako oglašanje kakršnega koli srečanja v listih, prosimo vse dopisnike, ki oglašajo priredbe svojih društev ali drugih organizacij, ali pa kako drugo akcijo za zbiranje denarja, naj v svojih poročilih ne omenjajo srečk ali srečanj, kakor tudi ne kartal ali tombulskih zabav, ako je snje določena vatopnina. Poština uprava zahteva od nas, da mora vsako oglašanje iz lista. Prosimo, držite se tega.

TISKARNA S.N.P.J.

—sprejema vsa—

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ, DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne Cene zmerne, unjsko delo prve vrste

Plašite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2857-59 S. Lawndale Avenue . . . Chicago 23, Illinois
TEL. ROCKWELL 4804

PRAGA—SREDIŠČE EVROPSKEGA LETALSTVA

S svojo ugodno zemljepisno lego in glede na posebne težave, ki so danes v evropskem prometu, je postala Praga središče evropskega letalstva. Danes ima Praga 12 letalskih zvez na vse strani sveta. Tedensko trikrat ali pa dvakrat je Praga povezana s sledečimi mesti: s Parizom, Zürichom, Amsterdamom, Kopenhagenom, Stockholmom, Brusljem, Beogradom, Varšavo, Moskvo, Londonom in New Yorkom. V teh dneh je bila odprta nova linija Praga—Oslo. Promet na vseh linijah je zelo živahen in vsa mesta v letalih so za več tednov naprej zasedena.

POLJSKI PREGOZ ZA ČEŠKOSLOVAŠKO

Na Poljsko je bilo odposlanih 800 tovornih vagonov, ki bodo pripeljali v Češkoslovaško 16,000 ton premoža iz premogovnega bazena Katowice na Poljskem in to v smislu sporazuma, ki je bil sklenjen med obiskom češkoslovaškega ministra za industrijo Laušmana na Poljskem.

Razni mali oglasi

VAŠI PRIHRANKI SO DOBRO DOŠLI
PREMOŽENJE NAD 12½ MILIJONA
SECOND FEDERAL
Savings & Loan Assn.

SMART GIRLS
LIKE TO WORK IN THE FRIENDLY ATMOSPHERE OF MOTOROLA
The Best Radio Place in Town
STARTING RATE 83c
With Experience, 94c
Automatic Raises to \$1.04
4545 W. AUGUSTA BLVD.

AGITIRAJTE ZA PROSVETO!

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

—

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prijete eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine ki eni naročnik. List Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane \$6.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.25 za tednik, se jim to prijete za naročnik. Torej sedaj ni varstva, reči da je list predrag za člane SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri člen članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrav. države in Kanado \$6.00
1 tednik in 4.80
2 tednika in 3.60
3 tednike in 2.40
4 tednike in 1.20
5 tednikov in nič
Za Evropo je \$6.00

Za Chicago in okolico je . . . \$7.50
1 tednik in 6.30
2 tednika in 5.10
3 tednike in 3.90
4 tednike in 2.70
5 tednikov in 1.50

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ, 2857 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.

Priročeno pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$ Čl. društva št.

Naslov

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sosednjih članov moje družine:

2. Čl. društva št.
3. Čl. društva št.
4. Čl. društva št.
5. Čl. društva št.
Mesto Država
Nov naročnik Star naročnik

Razni mali oglasi

GIRL for GENERAL OFFICE WORK
Must know shorthand
Will consider recent graduate.
Call Mr. Withington
VIRGINIA 2600
Continental Can Co.
3701 S. Ashland Avenue

ALI GLEDATE ZA DOBRO PLAČO IN STABILNOST?
Telefon kompanija ima nekaj takih prilik

HIŠNICE (JANITRESSES)
Takoj od zabehtja plača 72¼c na uro, po treh mesecih 77¼c na uro in po šestih mesecih po 82¼c na uro
ŽENSKÉ ZA ČIŠČENJE V VSEH DELIH MESTA
Delovne ure od 5:30 pop. do 12 ure ponoči.
Oglasite se pri

ILLINOIS BELL TELEPHONE COMPANY
v uposlovalnem uradu za ženske v priliki
309 W. WASHINGTON ST.

"PROLETAREC"
Socialistično-delavski tednik
Glasilo Jugoslovanske soc. zveze in Prosvetne matice. Pisan v slovenskem in angleškem jeziku.
Stane \$3 za celo, \$1.75 za pol. \$1 na četrt leta.
NAROČITE SI GA!
Naslov:
PROLETAREC
2301 South Lawndale Avenue
CHICAGO 23, ILL.

ZASTOPNIKI LISTA PROSVETE

so vsi društveni tajniki in tajnice in člani, ki jih društva izvolijo v to svrhu.

Naši nastavljeni lokalni in polovni zastopniki za določene okraje so:

Louis Barbarich, za Milwaukee, Wis. in okolico.

Anton Jankovich, za Cleveland, Ohio in okolico.

Frank Klun in Chisholma, Minn. za Chisholm in okolico.

Frank Cvetan in Tire Hill, Pa. za vso srednje-vzhodno Penno.

Anton Zornik in Herminie, Pa. za vso zapadno Pennsylvanijo.

Poleg vseh teh pa lahko vsak član ali naročnik sam pošlje svojo naročnino direktno listu

PROSVETA
2857 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Novozelandski intermezzo

Dr. L. S. Rogers

Majordr. L. S. Rogers iz Nove Zelandije je bil v zadnji vojni vojaški kirurg in se je udeležil kampanje v Afriki, v Siciliji, v Italiji. Leta 1943 je prišel na otok Vis in nato v Bosno. Bil je tudi v Drvarju. V zgodnji jeseni 1944 se je spustil s padalom na osvobojeno ozemlje Slovenije. Uprava partizanskih bolnišnic mu je poverila vodstvo partizanske bolnice globoko v Rogu, na Ajdovcu. Spomlad 1945, po končani vojni, je šel dr. Rogers nazaj v Italijo in od tam na dopust v svojo rojstno Novo Zelandijo, kjer živi dokaj močna jugoslovanska kolonija.

Zbranim Jugoslovanom je dr. Rogers govoril o svojih doživljajih v Jugoslaviji, o junaški osvobodilni borbi jugoslovanskih narodov.

Iz Bagdada, kjer je zdaj profesor kirurgije, je dr. Rogers poslal tov. Jerasovi Sidoniji pričujočo črtico, ki jo priobčujemo v prevodu.

Z odra sem s pogledom objel nabito polno dvorano. Mnogočica jugoslovanskih poslušalcev je valovila kakor morje; nizko pod stropom dvorane se je vil lahek, moder dim. Tu pa tam se je goreča cigareta svetila kakor svetilnik na vodi temnega morja.

Na odru poleg mene je stal predsednik združenih Jugoslovnanov v Novi Zelandiji. Gevoril je v svoji materinščini; tako mehke, tako hitre in tekoče so bile njegove besede, da jim nisem mogel slediti. Gledal sem ga od strani in opazil njegove močne žuljave roke, njegovo nerodno obleko in težke čevlje, njegov od sonca ožgani obraz. Pristni sin svoje rodne srbske zemlje.

Z roko je segel globoko v žep in izvlekel velik robcem, s katerim si je otiral znojno čelo. Zdelo se je, da mu govor prizadeva velik napor. Tu in tam se je

obrnil proti meni in vedel sem, da je govoril o domovini, kjer je še vedno njegovo srce, o stvarih, ki so se tam dogajale med vojno, o domovini, o kateri jugoslovanski rojaki v Novi Zelandiji že dolgo niso dobili nobenih vesti.

Njegove besede so postajale vedno milejše in potem je utihnil. Tedaj pa se je množica pod nami dvignila in zapela. V tem svetem trenutku, ko sta dvorana in noč izven dvorane odmevala od melodije "Hej Slovani", sem bil spet v mislih v jugoslovanskih gorah in dolinah, v snegu in dežju in v duhu sem videl deželo in ljudi, med katerimi sem živel in delal skoraj dve leti.

Temno morje obrazov se je pomirilo in tedaj sem vstal. Vstal sem, in v globoki tišini, ki je zavladala v dvorani, sem začel preprosto pripovedovati. To